

JAN SEHN

Działo się w Oświęcimiu w czasie od 11 do 25 maja 1945 r., sędzia śledczy w Krakowie Jan Sehn, członek Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce dokonał na wniosek, w obecności i przy współudziale członka tejże Komisji, prokuratora Edwarda Pęczalskiego, w trybie art. 254 w związku z art. 123 kodeksu postępowania karnego oględzin szpitala byłego obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu i znajdujących się w tymże szpitalu chorych, przy czym okazało się co następuje:

Szpital mieści się w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, nazywanym w urzędowej korespondencji niemieckiej KL Auschwitz I (*Stammlager Auschwitz*), [w] sześciu blokach oznaczonych nr. 12, 13, 14, 22, 23 i 24. Są to budynki murowane, jednopiętrowe. W szpitalu znajduje się 388 chorych, byłych więźniów, spisanych w załączonej liście według numerów bloków z podaniem nazwisk, dat urodzenia, numeru więźnia, daty przybycia do obozu w Oświęcimiu, wyznania i przynależności państwowej (załącznik 1, obejmujący 16 stron).

Wszyscy chorzy są niedożywieni, wychudzeni, większość obłożnie chora pozostaje w łózkach. Według wyjaśnienia lekarzy szpitalnych chorzy ci cierpią na gruźlicę, *pleuritis exsudativa*, furunkulozę, niedomogi i wady serca, odmrożenia, egzemy na tle awitaminozy, dystrofię alimentarną i inne choroby, wywołane i spowodowane warunkami życia obozowego.

Dla zilustrowania stanu i wyglądu chorych poddane zostały oględzinom ciała i sfotografowane przez przybranego fotografa Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie, Stanisława Łuczkę, następujące osoby, przebywające na różnych blokach:

1) Ewa Muhlrاد, urodzona 13 października 1924 r. w Újpestie na Węgrzech, narodowości i przynależności państwowej węgierskiej, wyznania mojżeszowego, studentka przybyła do obozu w Oświęcimiu 12 lipca 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny A-13160. Według oświadczenia Ewy Muhlrاد, przybyła ona do obozu w Oświęcimiu w stanie zdrowym, a do szpitala została przyjętą 20 listopada 1944 r. z powodu biegunki i żółtaczki. Obecnie znajduje się na bloku nr 14, a w załączonym spisie chorych figuruje pod numerem bieżącym 211.

Chorą demonstrował obecny przy oględzinach lekarz na bloku 14., dr Zdzisław Makomaski z Krakowa, który na podstawie historii choroby i własnej obserwacji chorej oświadczył, iż Ewa

Muhlrad dotknięta jest chorobą, nazywaną przez lekarzy *dystrophia alimentaris*. Według terminologii lekarzy sowieckich, opartej na doświadczeniach z okresu oblężenia Leningradu, jest to *dystrophia alimentaris III gradus*. Chora ta przy wzroście 158 cm waży obecnie 30 kg. Przed aresztowaniem ważyła 55 kg. W obecnym stanie chora jest całkiem przytomna i zdolna do składania świadomych oświadczeń. Do protokołu załączono odpis historii choroby Ewy Muhlrad jako załącznik nr 2 oraz dwa zdjęcia fotograficzne, oznaczone w załączniku nr 6, jako fotografie nr 1 i 1A.

2) Klara Chełmicka, urodzona 10 października 1914 r. w Meklenburgu, córka Jana i Marii, narodowości i przynależności państwowej polskiej, wyznania rzymskokatolickiego, gospodyni, przybyła do obozu w Oświęcimiu 15 maja 1943 r., gdzie otrzymała numer więzienny 44 884. Według oświadczenia Klary Chełmickiej, aresztowana ona została w Łęczycy i przetransportowana do obozu w Oświęcimiu w stanie zdrowym. Do szpitala obozowego przyjęta została w listopadzie 1943 r. z powodu ogólnego osłabienia i upadku sił. Obecnie znajduje się na bloku nr 14, a w załączonym spisie chorych wymieniona jest pod numerem bieżącym 159. Chorą demonstrował obecny przy oględzinach lekarz na bloku 14., dr Zdzisław Makomaski z Krakowa, który oświadczył, że stan chorej jest ciężki, że jednak jest ona przytomna i zdolna do składania świadomych oświadczeń. Według wyjaśnienia tegoż lekarza, opartego na historii choroby i jego osobistej obserwacji chorej, Klara Chełmicka dotknięta jest chorobą *dystrophia alimentaris III gradus* oraz w wysokim stopniu rozwiniętą gruźlicą z powstałymi w związku z tym otwartymi ranami skóry. Lekarz określił wzrost chorej na 155–160 cm., a wagę na ok. 25 kg. Z historii choroby wynika, iż Chełmicka przed aresztowaniem ważyła 75 kg. Do protokołu załączono odpis historii choroby Klary Chełmickiej, jako załącznik nr 3 i dwa jej zdjęcia fotograficzne, oznaczone w załączniku nr 6, jako fotografie nr 2 i 2A.

3) Janette Aparizio, urodzona 30 września 1903 r. w Rosji, córka Samuela Spiro i Katarzyny White, narodowości i przynależności państwowej angielskiej, wyznania mojżeszowego, mężatka, przybyła do obozu w Oświęcimiu 2 czerwca 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny A-7180. Według oświadczenia Janette Aparizio, rodzina jej przebywała początkowo w Rosji. W 1905 r. z powodu pogromu Żydów w Rosji wyjechali Spirowie do Anglii i tam się osiedlili. Ojciec jej zmarł w 56 roku życia na serce, a matka w 54 roku życia na raka żołądka. Z czterech jej braci jeden zginął podczas wojny światowej, a trzech pozostali przebywają

obecnie w Londynie. Wyszła za mąż za obywatela angielskiego, pochodzącego z Hiszpanii. Aresztowana została w 1939 r. przy usiłowaniu przekroczenia granicy francusko-hiszpańskiej. Przed przybyciem więziona była w kilku innych obozach, w których warunki życiowe były znośne, tak, że w chwili przybycia do Oświęcimia czuła się zdrowa. W Oświęcimiu umieszczono ją w obozie kobiecym na Brzezince. Na skutek panujących tam stosunków i warunków pracy już w lipcu 1944 r. zapadła na zdrowiu i z powodu przeziębienia, obrzęku kończyn i biegunki, umieszczona została w grudniu 1944 r. w szpitalu. W dniu dokonywania oględzin, tj. 11 maja 1945 r., przebywała na bloku 14. W załączonym spisie chorych wymieniona jest pod numerem bieżącym 158. Chorą demonstrował wymieniony wyżej lekarz dr Zdzisław Makomaski, który nam oświadczył, że Janette Aparizio dotknięta jest chorobą *dystrophia alimentaris III gradus* i że mimo daleko posuniętego wycieńczenia organizmu tą chorobą jest ona na umyśle zdrowa, przytomna i świadoma swych czynów. Stan chorej jest ciężki i liczyć się należy z jej śmiercią w najbliższych dniach. Aparizio istotnie zmarła w dniu 23 maja 1945 r. i przyczyna jej zgonu opisana w historii choroby jest jako rozpoznania anatomiczne. Odpis historii choroby załączono do protokołu jako załącznik nr 4, a fotografie Janette Aparizio oznaczono w załączniku nr 6 [pod] nr 3.

4) Gerda Rausch, urodzona 28 grudnia 1922 r. we Wrocławiu, córka Adolfa Rauscha i Małgorzaty Neumann, narodowości i przynależności państwowej niemieckiej, wyznania rzymskokatolickiego, przybyła do obozu w Oświęcimiu 28 lutego 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny 75 710. Według oświadczenia Gerdy Rausch, aresztowana ona została w styczniu 1944 r. w Bunzlau na Dolnym Śląsku, gdzie zatrudniona była w urzędzie aprowizacyjnym. Przyczyną aresztowania było jej niestawienie się do pracy przez trzy dni. Do pracy nie mogła się udać z powodu gwałtownych opadów atmosferycznych, gdyż nie posiadała odpowiedniego ubrania, a w szczególności butów, a miejsce pracy oddalone było od jej miejsca zamieszkania o trzy kilometry. Do żadnej partii politycznej nie należała, uważając się za bezpartyjną. Do Oświęcimia przybyła w stanie zdrowym. Na skutek panujących tu warunków zapadła na zdrowiu i umieszczona została w szpitalu. Obecnie znajduje się na bloku 14. W załączonym spisie chorych wymieniona jest pod numerem bieżącym 156. Chorą demonstrował lekarz dr Makomaski, który na podstawie historii choroby i osobistej jego obserwacji chorej oświadczył, iż Gerda Rausch dotknięta jest chorobą *dystrophia alimentaris III gradus* oraz gruźlicą płuc. Waga ciała wynosi ok. 25 kg. Dwie fotografie chorej umieszczono w załączniku nr 6, jako fotografie oznaczone nr. 4 i 4A.

5) Betty Spinoza, urodzona 9 października 1908 r. w Amsterdamie, córka Abrama i Klary Spir, narodowości i przynależności państwowej holenderskiej, wyznania mojżeszowego, urzędniczka, przybyła do obozu w Oświęcimiu w połowie 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny A-27858. Według oświadczenia Betty Spinozy, aresztowano ją w październiku 1943 r. w Holandii, jako Żydówkę. Do Oświęcimia przybyła w stanie zdrowym. Obecnie znajduje się na bloku 14., a w załączonym spisie chorych wymieniona jest pod numerem bieżącym 168. Demonstrujący chorobę lekarz dr Makomaski stwierdził na podstawie historii choroby i własnej obserwacji chorej, iż Betty Spinoza dotknięta jest chorobą *dystrophia alimentaris III gradus* w połączeniu z gruźlicą. Przy wzroście 155 cm waży obecnie ok. 23 kg, podczas gdy przed chorobą ważyła 47 kg. Mimo złego stanu fizycznego jest ona psychicznie i umysłowo zdrowa i świadoma swych czynów. Fotografie Betty Spinoza oznaczone są w załączniku nr 6 [pod] nr. 5 i 5A.

6) Margarette Kantor, urodzona 25 lutego 1908 r. w Berlinie, narodowości i przynależności państwowej belgijskiej, wyznania mojżeszowego, bez zawodu, przybyła do obozu w Oświęcimiu w kwietniu 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny 76 660. Według oświadczenia Margarette Kantor została ona aresztowana 3 marca 1944 r. w Brukseli z powodu swego żydowskiego pochodzenia. Do Oświęcimia przybyła całkiem zdrowa i ważyła 60 kg. Po czteromiesięcznym pobycie w obozie oświęcimskim umieszczono ją jako chorą w szpitalu. Obecnie waży 35 kg przy wzroście 168 cm. Przebywa na bloku 23., a w spisie chorych załączonym do protokołu, wymieniona jest pod numerem bieżącym 297. Demonstrujący chorobę lekarze na bloku 23 dr Otto Wolken i dr Ewald Alschof oświadczają zgodnie, iż z historii choroby i ich własnej obserwacji chorej wynika, że Margarette Kantor dotknięta jest chorobą *dystrophia alimentaris III gradus*. Ponadto stwierdzają u niej na prawym przedramieniu flegmonę, powstałą na skutek pobicia. Fotografie Margarette Kantor oznaczone są w załączniku nr 6 [pod] nr. 6 i 6A.

7) Enrico Morpurgo, urodzony 10 grudnia 1891 r. w Trieście, syn Mordechaja i Emy, przed aresztowaniem stale zamieszkały w Trieście, Via Macciarelli 13, kupiec, narodowości i przynależności włoskiej, wyznania mojżeszowego, do Oświęcimia przybył pod koniec sierpnia 1944 r. i otrzymał tu numer więzienny 192 901. Według oświadczenia Enrico Morpurgo został on aresztowany w Trieście 23 lipca 1944 r. z powodu swego żydowskiego pochodzenia. W chwili aresztowania był zupełnie zdrowy i ważył 53 kg. Na skutek warunków

życia obozowego w Oświęcimiu, rozchorował się i został umieszczony w szpitalu. Obecnie przebywa na bloku 13. W załączonym spisie chorych figuruje pod numerem bieżącym 113. Demonstrujący chorego lekarz dr Otto Wolken stwierdził na podstawie historii choroby i własnej obserwacji chorego, iż Enrico Morpurgo cierpi na *dystrophia alimentaris sicca III gradus* oraz *gastroenteritis*. Chory przy wzroście 145 cm waży obecnie po kilku miesiącach leczenia i intensywnego odżywiania ok. 37 kg i rokuje nadzieję wyzdrowienia. Historię choroby Morpurgo Enrico załączono do protokołu jako załącznik nr 5 a jego fotografię oznaczono w załączniku nr 6 [pod] nr 7.

8) Maria Hirschfeld, urodzona 19 czerwca 1920 r. w Szekszárdzie na Węgrzech, krawcowa, narodowości i przynależności państwowej węgierskiej, wyznania mojżeszowego, przybyła do Oświęcimia 8 lipca 1944 r. i otrzymała tu numer więzienny A-11380. Według oświadczenia Marii Hirschfeld została ona aresztowana 1 czerwca 1944 r. w Paks nad Dunajem, jako Żydówka. Do Oświęcimia przybyła zupełnie zdrowa. Tu rozchorowała się i obecnie przebywa w szpitalu na bloku nr 23, W załączonym spisie chorych wykazana jest pod numerem bieżącym 288. Demonstrujący chorą lekarze dr Otto Wolken i dr Ewald Alschof stwierdzają zgodnie, że według historii choroby i ich własnej obserwacji chorej wynika, że Maria Hirschfeld cierpi na furunkulozę, wrzody skórne na tle awitaminozy, które pokrywają całe piersi, okolice brzucha i prawe ramię. Przyczyna tej choroby jest awitaminoza i niedożywienie w połączeniu z infekcją streptokoków z brudu i pyłu. Ponadto chora dotknięta jest w wysokim stopniu chorobą *dystrophia alimentaris*. Fotografia Marii Hirschfeld oznaczona jest w załączniku nr 6 [pod] nr 8.

9) Denise Marter, urodzona 18 kwietnia 1928 r. w Marsylii, studentka, narodowości i przynależności państwowej francuskiej, wyznania mojżeszowego, przybyła do obozu w Oświęcimiu 23 maja 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny A-5556. Według oświadczenia Denise Marter aresztowano ją w marcu 1944 r. jako Żydówkę. Do Oświęcimia przybyła zupełnie zdrowa. Tu z powodu niedożywienia i niedostatecznego okrycia nóg odmroziła sobie obie stopy, na skutek czego dostała się do szpitala. Odmrożenie nastąpiło podczas pracy, którą musiała wykonywać bez butów, gdyż z powodu złego odżywiania nogi jej popuchły i mogła je zawinąć tylko w szmaty. Obecnie przebywa na bloku 23. W załączonym spisie chorych wymieniona jest pod numerem bieżącym 289. Demonstrujący chorą lekarze dr Otto Wolken i dr Ewald Alschof poświadczili zgodnie, iż u Denise Marter

stwierdzają odmrożenie palców u obu stóp, u nogi prawej odmrożone palce odpadły. U lewej nogi goją się, lecz są trwale podkurczone. Zdjęcie dolnych kończyn Denise Marter nie udało się i dlatego fotografii do protokołu nie załączono.

10) Cili Appel, urodzona 9 lipca 1910 r. w Isakonha [?] na Węgrzech, narodowości i przynależności państwowej węgierskiej, wyznania mojżeszowego, bez zawodu, przybyła do obozu w Oświęcimiu na wiosnę 1944 r., gdzie otrzymała numer więzienny A-7278. Według wyjaśnienia Cili Appel przybyła ona do Oświęcimia całkiem zdrowa. Z powodu niedostatecznego okrycia nóg podczas pracy na mrozie w otwartym polu i niedożywienia odmroziła sobie obie stopy. W związku z tym dostała się do szpitala. Obecnie przebywa na bloku 23. W załączonej liście chorych figuruje pod numerem bieżącym 293. Demonstrujący chorą lekarze dr Otto Wolken i dr Ewald Alschof oświadczyli zgodnie, iż u Cili Appel stwierdzają odmrożenie obu stóp z utratą małych palców i podkurczeniem reszty palców. Cierpienie to wywołane zostało niedostatecznym okryciem stóp podczas pracy na zimnie w otwartym polu, przy równoczesnym niedożywieniu wysokiego stopnia. Fotografie lewej stopy Cili Appel oznaczono w załączniku nr 6 [pod] nr. 9.

11) Maks Aleksander, urodzony 20 września 1865 r. w Ketcer [?], pow. Poklen [?] w Czechosłowacji, syn Markusa i Liby, narodowości słowackiej, obywatel czechosłowacki, bez zawodu, wyznania mojżeszowego, stale zamieszkały w Bratysławie ul. Cidowska 51, do obozu w Oświęcimiu przybył 1 września 1944 r., gdzie oznaczono go numerem B-14385. Jest to obecnie najstarszy z pośród tych, którzy przeżyli uwięzienie w Oświęcimiu. Maks Aleksander wyjaśnił, iż po raz pierwszy aresztowano go w czerwcu 1943 r. w Czechosłowacji. Został jednak w krótkim czasie zwolniony na skutek interwencji jego córki. Mimo to aresztowano go po raz drugi pod koniec października 1944 r. i 1 września 1944 r. przewieziono do Oświęcimia. Transport, którym on tu przybył był pierwszym, z którego ludzi odstawiono do obozu bez przeprowadzenia selekcji na rampie kolejowej. Obecnie przebywa na bloku 13. W liście chorych wykazany jest pod numerem bieżącym 119. Demonstrujący chorego lekarz dr Otto Wolken oświadczył, iż na podstawie historii choroby i jego własnej obserwacji chorego stwierdza u Maksa Aleksandra *dystrophia alimentaris III gradus*, *myodistrophia cordis* i *emphysema pulmonum*, Fotografia Maksa Aleksandra oznaczona jest w załączniku 6 nr. 10.

Szpital znajduje się pod zarządem wojskowych władz sowieckich. Chorych pielęgnują lekarze i siostry Polskiego Czerwonego Krzyża, lekarze – byli więźniowie oświęcimscy oraz lekarze i personel pomocniczy sowiecki.

Bloki szpitalne położone są w obrębie dawnego *Stammlagru* w Oświęcimiu, odgradzonego od reszty terenu obozowego drutem kolczastym. Nad bramą wjazdową do *Stammlagru* widnieje umieszczony tam przez obozowe władze niemieckie napis: „Arbeit macht frei”.

Na tym czynność i protokół niniejszy w dniu 25 maja 1945 r. zakończono.